

Асен Разцветников – пречупеният мечтател
30.07.2021 г. – 70 г. от смъртта на Асен Разцветников

Атанас Коев
 НЛМ Къща музей „Емилиян Станев“, гр. Велико Търново

The Bent Dreamer Asen Raztsvetnikov
07/30/2021 – 70 years since the death of Asen Raztsvetnikov

Atanas Koev
 NLM House Museum Emilian Stanev, Veliko Tarnovo

***Abstract:** The present study detailed reflects the life and work of Asen Raztsvetnikov. The poetry, the children's works and the translations of the author are considered. The individual stages in his development as a poet are traced.*

***Keywords:** Asen Raztsvetnikov, writer, the poet from Draganovo*

***Резюме:** В настоящото изследване обстойно са отразени живота и творчеството на Асен Разцветников. Разгледани са поезията, детските произведения и преводите на твореца. Проследени са отделните етапи в неговото развитие като поет.*

***Ключови думи:** Асен Разцветников, писател, драгановския поет*

Асен Разцветников е литературният псевдоним на един от най-талантливите поети в българската литература – Асен Петков Коларов. Той е син на прочутия драгановски даскал Петко Коларов, дал знания на редица наши интелектуалци-обществени и културни дейци.

Бъдещият поет започва земния си път на 2 ноември 1897 година в село Драганово, Горнооряховска околия, като още от най-ранните си детски години момчето се увлича от народното творчество и българската литература, навлизайки постепенно в необятните им простори.

Асен Разцветников завършва прогимназия в родното село, а след това продължава образованието си в Народната мъжка гимназия „Св. Кирил“ в старопрестолно Търново, където се дипломира през 1916 година. По това време той се сближава със своя земляк,

бъдещият писател Владимир Русалиев. Години по-късно Русалиев с умиление си спомня времето прекарано на воля в Драганово с Разцветников: „Нашата дружба започна от най-ранните ни детски години, тъй като живеехме на една и съща улица и то само през две-три къщи. В продължение на пет лета, босоноги и с торбички през рамо ние пасяхме воловете по хълмовете край селото и се къпехме в кристално чистите води на река Янтра“. (Гогев 2000: 163)

След като завършва гимназия драгановският поет е назначен за телеграфист на гара Горна Оряховица, където се включва активно в избухналата през 1919 година Транспортна стачка. Като член на стачния комитет той редактира неговия Бюлетин, произнася прочувствени речи и пише сатирични стихове. След потушаването на стачката, заради участието си в протестните действия е арестуван и под конвой е откаран в Търновските казарми, където е подложен на разпити и мъчения. (Стамов 1982: 178)

През 1920 година Разцветников се записва да следва славянска филология в Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Наскоро след това заминава за Виена и Берлин, където слуша лекции по естетика. След завръщането си в България става студент по право, като го завършва през 1926 година.

В 1922 година Асен Разцветников посещава своя съселянин, бъдещият драматург Камен Зидаров, ученик по това време в Търновската мъжка гимназия, тъй като е чул от познати, че пише хубави стихове. Двамата веднага си допаднат и между тях се заражда дружба, която продължава близо три десетилетия, до смъртта на поета през 1951 година. Впоследствие в трудни и важни моменти драгановските творци си помагат взаимно и споделят един на друг творческите си планове, амбиции и проблеми. Приятелството им преминава през много перипетии и идеологически различия, но устоява на превратностите на времето. По-късно в спомените си Зидаров с гордост посочва, че именитият му земляк е негов учител и наставник на литературното поприще. (Гогев 2000: 163)

Професията на адвокат не попада на Разцветников и въпреки, че изкарва адвокатския си стаж в Горна Оряховица той не я практикува, а се отдава на учителската професия. За около три години, в периода 1926 – 1929 година е преподавател по немски език

в Механо-техническото училище в Габрово, а след това от 1930 до 1934 година е учител по български език и библиотекар в Трета мъжка гимназия в столицата. През 1934 година е назначен за библиотекар в Главна дирекция на пощите.

От 1919 година драгановският поет установява тесни контакти с лявото движение в България и по-конкретно с комунистите, като за около пет години сътрудничи на редица леви издания. Впоследствие през 1924 година разочарован от политическия живот в страната той се отдръпва от тях.

В средата на 30-те години на 20 век Разцветников се отдава изцяло на литературна дейност. През 1938 година посещава Париж, като след завръщането си не скрива своето възхищение от видяното във френската столица.

По време на бомбардировките над София драгановският творец е евакуиран в село Сушица, Горнооряховска околия, където е омъжена една от сестрите му. В селото той не бездейства, а се заема да организира вечери на народното творчество. Същевременно често отскача до родното Драганово, за да се види със свои приятели и съученици. (Стамов 1982: 179)

В средата на 1944 година Асен Разцветников се завръща в столицата, където го заварва Деветосептемврийският преврат. Той възторжено приветства настъпилите в България промени, но същевременно се страхува от репресии от новата власт, заради скъсането му с лявото движение в средата на 20-те години на 20 век. Въпреки опасенията си, със съдействието на своя земляк Камен Зидаров е назначен в Института за художествени преводи към Министерството на информацията, където остава да работи до края на живота си.

Още като ученик в прогимназията в Драганово Разцветников започва да пише стихове, рецитирайки ги пред своите съученици. След това в Търновската мъжка гимназия печата свои творби в хумористичния вестник „Българан“, под псевдонима Анри.

От края на 1919 година драгановският поет сътрудничи на левите издания „Червен смях“, „Младеж“ и „Работнически вестник“. В списанията „Звънар“ и „Смях и сълзи“ се появяват кратки

негови бележки, хумористични сценки и стихотворения. Заедно с Ангел Каралийчев той списва рубриката „Прашец“ във вестник „Звезда“ и печата свои статии във вестник „Лъч“. Плодотворно е сътрудничеството на поета със списание „Наши дни“ и изданието на Георги Бакалов „Нов път“. (Стамов 1982: 179)

Първата стихосбирка на Асен Разцветников излиза от печат през 1924 година и е озаглавена „Жертвени клади“. Тя е посветена на разгрома на Септемврийските бунтове от 1923 година, организирани и ръководени от Комунистическата партия. В стиховете си авторът излива своята тъгата и болката по загиналите бунтари и заклеймява белия терор в страната. Поетът особено ярко отразява мъката и страданието на майките, чиито синове са загинали в сраженията. От стиховете му прозира християнско смирение, зов за прошка, милост и пречистване.

През 1924 година драгановският поет, заедно с други известни леви творци, сред които Георги Цанев, Ангел Каралийчев и Никола Фурнажиев престава да сътрудничи на списание „Нов път“, както и на левия печат. Причината за това е, че те са обвинени незаслужено от своите съпартийци в „общоделство“ с буржоазията.

От средата на 20-те години на 20 век Разцветников се ориентира към редактираното от Владимир Василев списание „Златорог“. Поезията, която той печата в него се отличава със своя дълбоко песимистичен и субективен характер, като от стиховете му прозира раздвоение, страдание и безпомощност. Това е своеобразно отражение на обезверяването на поета към човешките добродетели – такъв е цикалът от стихове „Пряспа“. Само когато се обръща към природата и към детските си години прекарани в родното Драганово авторът зазвучава оптимистично, с много вътрешна светлина и нежност – стихосбирката „Планински вечери“ (1934 г.). (Игов 2001: 60)

През 1927 година драгановският творец издава сборника със стихове „Двойник“, отразяващ втория етап от развитието му като поет, обхванат от покруса и отчаяно смирение. Тя много точно отговаря на душевното състояние, в което се намира Асен Разцветников – той завинаги е пречупен, като социалния му блян е напълно угаснал.

В началото на 30-те години на 20 век Разцветников се утвърждава като един от най-талантливите ни детски поети, постигайки високо художествено майсторство в гатанките и забавните стихове за най-малките. Една след друга се появяват книжките му за деца „Юнак Гого“, „От нищо нещо“, „Деветият брат“, „Хороводец Патаран“ и др.

През 1942 година една след друга излизат от печат стихосбирките „Българският хекзаметър“ и „Стихотворения“, където драгановският поет отново се разкрива като великолепен майстор на българската художествена реч.

Разцветников е автор и на една драма в три действия – „Подвигът“, посветена на Априлското въстание от 1876 година, отпечатана през 1946 година. Тя е играна на сцената на Народния театър в София, както и в редица театри на страната.

След 9 септември 1944 година драгановският творец продължава творчеството си за деца, като издава гатанки, стихове и приказки за най-малките. Такива са книгите му: „Познай що е то?“, „Щурчово конче“, „Голямата баница“, „Майстор Манол“, „Сговорна дружина“ и др. (Стамов 1982: 180)

Големи успехи постига Асен Разцветников като преводач на творби от световната класика. Ненадминати и до днес остават преводите му на „Херман и Доротея“ от Гьоте, на „Тартюф“ от Молиер, както и на Омировата „Илиада“. Същевременно в някои от преводите си той използва думи от т.нар. „драгановски говор“. (Гогев 2000: 163)

Литературните псевдоними, под които Разцветников публикува творбите си са: Анри, Хенри Фей, Фей, Кент, Симо Веслар, Пчела и др.

В последните години от своя живот драгановският поет става все по-подтиснат и мълчалив, като причина за това е живота му на самотник, с висока нравствена култура и чистота, които могат да бъдат споделени от малцина. За това негово състояние допринасят характерът и житейският му път, а също и отношението на някои от партийните функционери, виждащи в негово лице „изменник на делото“. В резултат на всичко това поетът започва

постепенно да се страхува, както от действителни, така и от въображаеми врагове. Постепенно здравословното му състояние се влошава и той е изпратен на лечение в Москва, където умира на 30 юли 1951 година. (Игов 2001: 60)

След смъртта на Разцветников творчеството му не е забравено, а напротив е преиздавано на няколко пъти. Така например в периода 1963 – 1964 година са издадени негови „Избрани произведения“, в три тома, под редакцията на приятелите му Георги Цанев, Камен Зидаров и Никола Фурнажиев. Впоследствие през 1981 – 1982 година е отпечатано четиритомно издание от „Събрани съчинения“ на поета.

Асен Разцветников е рядко явление в българската литература, като творчеството му се отличава с висока идейна и художествена стойност. Същевременно неподражаемо е майсторството на детската му поезия и на художествения превод. Той и днес остава ненадминат с голямата си поетична култура и безспорен талант, а с произведенията си става любим автор на мнозина още от най-ранната им детска възраст.

Литература:

1. **Гогев** 2000. – И. Гогев. Драганово – село на поети и градинари. В. Търново. 2000 г.
2. **Игов** 2001. – Св. Игов. Български писатели. С. 2001 г.
3. **Стамов** 1982. – Л. Стамов. Асен Разцветников. В: Речник на българската литература. Т.3. С. 1982 г.